

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(повне найменування закладу вищої освіти (наукової установи),
Міністерства освіти і науки України, м. Харків

прийняла рішення

підпорядкування (у родовому відмінку), місто)
про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 08 Право
(галузь знань)

на підставі прилюдного захисту дисертації «Економічний вимір конституції»
(назва дисертації)

за спеціальністю 081 Право
(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

"08" серпня 2024 року.

Пустовалової Інни Сергіївни, 1991 року народження,
(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача)

громадянка Україна,
(назва держави, громадянином якої є здобувач)

освіта вища: закінчила у 2015 році Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю 081 Право
(за дипломом)

Працює адвокат в самозайнята особа
(посада) (місце основної роботи, відомче підпорядкування, місто)

з 17 березня 2020 р. до цього часу.

Дисертацію виконано у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна
(найменування закладу вищої освіти (наукової установи),
Міністерства освіти і науки України, м. Харків
підпорядкування, місто)

Науковий керівник (керівники) Серьогін Віталій Олександрович
(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності),
доктор юридичних наук, професор, декан
(науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)
юридичного факультету.

Здобувачка має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 0 статей у періодичних наукових виданнях інших держав, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 0 монографій (зазначити три наукові публікації):

1. Пустовалова І. С. Конституція як установчий документ щодо економічної системи суспільства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. Вип. 69. С. 65–71.

2. Пустовалова І. С. Конституція як регулятор економічної політики держави. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право. 2022. Вип. 34. С. 63–74.

3. Пустовалова І. С. Конституція як інструмент досягнення балансу економічних інтересів

та забезпечення економічної солідарності. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право. 2023. Вип. 36. С. 80–87.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

(прізвища, ініціали, наукові ступені, місця роботи, посади, зауваження)

СИРОЇД Т. Л., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (голова ради).

Роботу оцінено позитивно, зауважень немає.

БЄЛОВ Д. М., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. За результатами порівняльно-правового аналізу сучасних конституцій (з урахуванням специфіки економічного ладу окремих держав та національних особливостей конституційної регламентації) дисертантка виокремлює декілька напрямків забезпечення економічної безпеки на рівні Основного Закону (с. 63-67), однак не вказує, які з них вже застосовуються в Україні, а які варто запровадити в майбутньому. Хотілося б почути думку дисертантки з даного питання під час публічного захисту.

2. На с. 77 дисертації стверджується, що мейнстрімом у сфері конституційного регулювання економічних відносин на сьогодні є соціал-демократична традиція. В принципі погоджуючись із даною тезою, водночас вважаємо, що твердження про те, ніби соціал-демократична традиція «переважає на сьогодні як у європейських національних правових системах, так і системах країн Латинської Америки, Азії та Африки» є певним перебільшенням. Зокрема, немає достатніх підстав стверджувати про домінування соціал-демократичної традиції в Японії чи державах арабського Сходу.

3. Дисертантка досить широко використовує порівняльно-правовий метод дослідження, але уникає відповіді на питання: конституція якої держави видається їй зразковою на сьогодні з точки зору економічного виміру? Вважаємо за доцільне, аби дисертантка висловила свою позицію з даного питання під час публічного захисту.

4. З урахуванням того, що спадкування є однією з форм набуття права власності, викликає сумнів необхідність доповнення Конституції України статтею, яка б закріплювала право на спадкування, як це пропонує дисертантка (с. 84-85), адже ст. 41 чинної Конституції й так вже закріпила право власності як одне з основних економічних прав людини і громадянина в Україні.

5. У дисертації чимало говориться про роль конституції у регулюванні економічної політики держави, втім обійдено увагою питання про те, якою має бути роль конституції у визначенні ролі місцевого самоврядування в економічній системі суспільства.

НАЛИВАЙКО Л. Р., доктор юридичних наук, професор, науковий співробітник Навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Стрижнем дисертаційного дослідження І.С. Пустовалової є відхід від традиційної для вітчизняної юриспруденції концепції функцій конституції на користь концепції «вимірів конституції». На жаль, достатньо розлоге обґрунтування даного підходу міститься у відповідній статті авторки, тоді як у самій дисертації цьому ключовому питанню присвячено лише кілька абзаців (с. 25-26 дисертації). На наш погляд, обґрунтуванню концепції вимірів конституції варто було присвятити окремий підрозділ дисертації.

2. Розкриваючи роль конституції в регулюванні економічної політики держави (підрозділ

1.2). дисертантка зазначає, що «конституція закріплює пріоритети економічної політики держави та її окремі підвиди (складові), виокремлює ключові галузі економіки, котрі потребують підтримки держави (залежно від специфіки економіки відповідної країни, до них, як правило, належать промисловість, сільське господарство, туризм, рибальство, ремесла) (с.48). Водночас дисертантка обходить увагою відповідь на питання, чи потрібна відповідна норма в Конституції України і якщо потрібна, то які саме пріоритети цієї політики та/або які галузі економіки мають бути в ній закріплені. Вважаємо, що відповідь на це питання була б доречною під час публічного захисту.

3. Досліджуючи конституцію як інструмент забезпечення економічних прав і свобод громадян та формування громадянського суспільства (підрозділ 2.1 дисертації), дисертантка умовно розподіляє всі економічні права на дві групи: права працівників і права роботодавців. Констатує методологічну привабливість такого підходу, водночас має відзначити, що він дещо звужує гносеологічні можливості дослідження, переводячи його в русло дихотомії «працівник-роботодавець», а також певним чином дисонує із принципом економічної солідарності, який надалі обстоє дисертантка у підрозділі 2.2.

4. Досліджуючи конституцію як інструмент подолання економічних протиріч і забезпечення економічного розвитку суспільства (підрозділ 2.3), дисертантка цілком слушно відзначає, що на сьогодні йдеться не про економічний чи соціальний розвиток взагалі, а про розвиток сталий (с. 159 дисертації). Водночас вона ухиляється від прямої відповіді, чи варто Україні піти шляхом Республіки Польща чи Швейцарської Конфедерації, де сталий розвиток виведено на рівень конституційного принципу. Хотілося б почути відповідь на це питання під час публічного захисту.

ВОРОНОВ М. М., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного і муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (**офіційний рецензент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У підрозділах 1.2 та 1.3. дисертації міститься розлогий порівняльно- правовий аналіз зарубіжних конституцій, однак відсутній висновок про те, як виглядає вітчизняна конституція у порівнянні із зарубіжними аналогами як регулятор економічної політики держави та нормативна основа забезпечення економічної безпеки.

2. У представленій дисертації економічний вимір конституції представлений у двох аспектах: нормативному та інструментальному. На наш погляд, підвищенню результативності представленого дослідження сприяв би також інституційний аспект, тобто дослідження того, який вплив на перебіг економічних відносин мають ті чи інші конституційні органи публічної влади, а також сама інституційно-функціональна організація (конфігурація) публічної влади, закріплена конституцією.

3. Розкриваючи економічний вимір конституції, дисертантка недостатньо уваги приділяє ролі місцевого самоврядування в економічній системі сучасного суспільства. Місцеве самоврядування згадується нею лише в підрозділі 2.3. «Конституція як інструмент подолання економічних протиріч і забезпечення економічного розвитку суспільства», в контексті того, що автономія місцевого самоврядування, захищена конституцією, може мати позитивний вплив на економічний розвиток країни (с. 147), а децентралізація позитивно впливає на перспективи місцевого та регіонального розвитку (с. 149-152).

4. Загалом позитивно оцінюючи застосований І.С. Пустоваловою економетричний метод дослідження, маємо відзначити, що результати деяких економетричних досліджень, використаних нею, мали б отримати більш критичну оцінку з її боку. Зокрема, висновки Е. Меддісона і К. Кнутсена про те, що конституційне закріплення демократичних засад та інститутів однозначно сприяє економічному зростанню як у найближчій, так і віддаленій історичній перспективі, на які посилається І.С. Пустовалова на с. 139 своєї дисертації, значною мірою дисонують із тим, що на сьогодні найпотужнішою економікою світу (друге місце у світі за обсягами ВВП і перше за темпами зростання) є китайська. Так, за останніми прогнозами Міжнародного валютного фонду.

ВВП США може зрости на 2,1 % у 2024-му та 1,7 % у 2025 роках, тоді як ВВП Китаю матиме більш як удвічі вищу динаміку – 4,6 % та 4,1 % відповідно.

ЗУБЕНКО Г. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного і муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (офіційний рецензент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Серед положень наукової новизни, що виносяться на захист, міститься пропозиція доповнити перелік основних економічних прав людини і громадянина в Розділі II Конституції України правом на свободу вибору виду й міри соціально корисної діяльності (с. 10). Однак ч.1 статті 42 чинної Конституції України вже закріплює право на право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Тож виникає питання: пропонуване право має бути закріплено окремо чи має замінити (поглинути) право на підприємницьку діяльність? Оскільки в дисертації немає відповіді на це питання, вважаємо за доцільне, аби дисертантка відповіла на нього під час публічного захисту.

2. Враховуючи статус України як держави – кандидата в члени ЄС, дисертантці варто було чітко визначити, наскільки нормативні та інструментальні аспекти економічного виміру Конституції України відповідають тим, що мають місце в державах-членах ЄС, і в разі виявлення певних невідповідностей – запропонувати конкретні шляхи виправлення ситуації. На жаль, у рецензованій дисертації цього зроблено не було.

3. У підрозділі 2.1. дисертантка цілком слушно характеризує конституцію не тільки як інструмент забезпечення економічних прав і свобод громадян, але й як інструмент формування громадянського суспільства. Однак економічний вимір конституції стосовно інституцій громадянського суспільства висвітлений дисертанткою досить поверхово і схематично (с. 110-112).

4. У дисертації широко використано порівняльно-правовий метод дослідження, проаналізовано понад сорок зарубіжних конституцій, однак авторка так і не визначилася з тим, яка саме Конституція є на сьогодні зразковою з точки зору повноти та якості регулювання економічних відносин. Тому хотілося б почути позицію здобувачки з даного питання безпосередньо під час публічного захисту.

Результати відкритого голосування:

"За" 5 членів ради,
"Проти" немає членів ради,
"Утримались" немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада **присуджує**

Пустоваловій Інні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача у давальному відмінку)

ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право
(галузь знань)

за спеціальністю 081 Право
(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Тетяна СИРОЇД
(ім'я, прізвище)